

9.2.2016

Dnro 94/61/15

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Kansalaisaloite lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta ja LA 21/2015 vp Lakialoite laiksi rikoslain 20 luvun 7 § :n muuttamiseksi.

Lakivaliokunta on pyytänyt Valtakunnansyyttäjänvirastolta puheenvuoroa lakivaliokunnan otsikkoasia koskevassa julkisessa kuulemisessa 11.2.2016. Pyydettyä puheenvuorona lausun Valtakunnansyyttäjänviraston puolesta seuraavaa:

1. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:7)

Rangaistusminimin nostolle ei lähtökohtaisesti ole tarvetta. Säännöksen soveltamispiiriin kuuluvat teot ovat moitittavuudeltaan erilaisia ja mahdollisuus ehdolliseen rangaistukseen olisi tämän vuoksi säilytettävä. Tapauksissa, joissa tuomioistuin katsoo ehdottoman vankeusrangaistuksen olevan tekijälle liian ankara, on vaarana, että teko arvioitaisiin keinotekoisesti perusmuotoiseksi lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Lisäksi tulee huomioida, että rikoslain säännösten (RL 6:8) mukaan rangaistusasteikon lieventäminen eli asteikon minimirangaistuksen alittaminen on mahdollista vain nuorten, 15 - 17 -vuotiaiden, henkilöiden osalta. Asteikon ennallaan pitämistä puoltaa myös se, että törkeä raiskaus, jonka minimirangaistus on 2 vuotta vankeutta, tulee aina tuomittavaksi eri rikoksena eikä sisälly törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Tilastotietojen mukaan valtaosa törkeistä lapsen seksuaalisista hyväksikäytöistä tuomittavista rangaistuksista on ehdottomia. Ennen vuotta 2010 tuomituista rangaistuksista 75 % oli ehdottomia ja rangaistusten keskipituus 3 vuotta 4 kuukautta. Vastaavasti vuosina 2011 -2014 tuomituista rangaistuksista 57- 79 % oli ehdottomia ja rangaistusten keskipituus noin 3 vuotta vankeutta. Mikäli tavoitteena on, että tuomittavat vankeusrangaistukset olisivat poikkeuksetta ehdottomia, tavoitetta ei saavuteta pelkästään rangaistuskäytäntöön vaikuttamalla esimerkiksi siten, että syyttäjät ryhtyisivät vaatimaan nykyistä ankarampia rangaistuksia. Jatkossa tulee aina esiintymään tapauksia, joissa tuomioistuimen mukaan kahden vuoden ehdoton rangaistus on liian ankara.

9.2.2016

Dnro 94/61/15

Toisaalta minimin nostoa puoltavana seikkana on vangitsemisedellytysten lieventyminen (Pakkokeinolaki 2:5 ja 2:11). Kun tekijää epäillään rikoksesta todennäköisin syin ja minimirangaistus olisi kaksi vuotta, karttamis-, sotkemis- tai jatkamisvaaraa ei enää vaadittaisi.

Jos rangaistusasteikon minimiä korotettaisiin, olisi samalla harkittava tietyn tyyppisiä ehdollisen ja ehdottoman vankeuden yhdistelmä-rangaistuksia. Esimerkiksi tilanteissa, joissa kahden vuoden ehdoton vankeusrangaistus olisi liian ankara, mutta rikoksesta tulisi kuitenkin tuomita vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus, voisi kokonaisrangaistuksesta tietty osa tulla tuomittavaksi ehdottomana ja loppu ehdollisena.

2. Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen ja sukupuolisiveellisyttä loukkaan lasta esittävän kuvan hallussapito (RL 17:8 ja RL 17:19)

Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkuttelu seksuaalisiin tarkoituksiin ja sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen (RL 20:8a – 8c)

Kansalaisaloitteessa mainittujen muiden kuin törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien rikosten osalta on erotettava kysymys tekojen moitittavuudesta ja rangaistusasteikon ankaroittamisesta ja toisaalta kysymys niistä tuomittuja rangaistuksia koskevien tietojen merkitsemisestä rikosrekisteriotteeseen.

Mikäli tavoitteena on pelkästään merkintöjen tekeminen kaikista tuomituista rangaistuksista, rangaistusasteikkojen koventamista ei ole syytä pohtia enempää. Sen sijaan rikosrekisterilakiin tehtävää muutosta olisi syytä harkita siten, että tieto aiemmista sakkotuomioista välittyisi myös syyttäjälle ja tuomioistuimelle.

Kansalaisaloitteessa rangaistusasteikkojen muuttamista on perusteltu sillä, että ilman muutoksia kyseisiin rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä voisi hakeutua puhtain paperein työskentelemään lasten parissa esimerkiksi kouluihin, päiväkohteihin, kerhoihin ja leiriohjaajiksi. Näkemys ei ole aivan oikea. Rikosrekisterilain mukaan lasten kanssa toimivalla vapaaehtoisella itsellään on oikeus saada rikosrekisteriote, johon rikosrekisterilain säännösten mukaan merkitään myös tiedot hänelle nyt puheena olevista rikoksista (RL 17:18, RL 17:19 ja RL 20:8a – 8c) tuomituista sakoista. Sama oikeus on vapaaehtoistoiminnan järjestäjällä vapaaehtoisen suostumuksella. Se, että vapaaehtoinen perusteetta kieltäytyy antamasta suostumusta tai jättää otteen toimittamatta vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle, antaa aiheen kohdistaa häneen tiettyjä epäilyjä. Lasten parissa toimivien työ- ja virkasuhteisten henkilöiden on puolestaan esitettävä työnantajalle rikosrekisteriote ja työnantajan on

9.2.2016

Dnro 94/61/15

vaadittava se nähtäväkseen tehtävään otettavalta henkilöltä. Rangaistusasteikkojen ankaroittamista vastaan puhuu se, että kyseessä olevat teot vaihtelevat tekoon ja tekijään liittyvien seikkojen osalta huomattavasti ja ovat moitittavuudeltaan erilaisia. Siten osassa tapauksia vankeusrangaistus muodostuisi kohtuuttoman ankaraksi seuraamukseksi. Kaikkien nyt puheena olevien rikosten enimmäisrangaistukseksi on säädetty vähintään vuosi vankeutta, joten rangaistusasteikot mahdollistavat melko ankarienkin rangaistuksen tuomitsemisen.

Mikäli sakkorangaistusmahdollisuus kyseisten rikosten osalta poistuisi, olisi niihin syylistyneet alle 18-vuotiaatkin pääsääntöisesti tuomittava vankeusrangaistukseen. Vain erityisen painavista syistä sakkorangaistus olisi mahdollinen. Tämä olisi kohtuutonta esimerkiksi lapsipornon levittämisen (RL 17:18) osalta tilanteessa, jossa nuoret ovat ottaneet pornografisia kuvia toisistaan. Vastaavasti vain muutaman kuvan lyhytkestoisesta hallussapidosta tulisi aina tuomita vankeutta. Myös syyttämättä jättäminen vähäisyysperusteella vaikeutuisi huomattavasti, koska teosta ei pääsääntöisesti voisi seurata sakkorangaistusta.

Toisaalta levittämisrikoksen rangaistusasteikon ankaroittamista puoltaisi se, että lapsipornografian lataaminen internetin vertaisverkoissa ja sen näin samalla tapahtuva levittäminen pitää yllä kysyntää lasten seksuaaliselle hyväksikäytölle.

Kansainvälinen vertailu ei kuitenkaan tue sakkorangaistusmahdollisuuden poistamista edes lapsipornon levittämisen osalta. Vaikka rikostunusmerkitöt vaihtelevatkin maakohtaisesti, voidaan yleistäen todeta, että Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa levittämisestä ja hallussapidosta voidaan tuomita sakkoa. Sen sijaan Saksassa lapsipornon levittämisiksi katsottavasta teosta on mahdollista tuomita vain vankeutta.

Rangaistusasteikkojen muuttamista vastaan ja sen puolesta puhuvat seikat huomioiden Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, ettei tarvetta levittämisen- ja hallussapitorikosten eikä muiden kansalaisaloitteessa mainittujen rikosten rangaistusasteikkojen ankaroittamiseen ole.

Valtionsyyttäjä

Anu Mantila